

DOI:10.35774/app2020.04.097
УДК 347.453.01

Любомир Міськевич,
здобувач Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва імені
академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України

ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРУ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬ ВОДНОГО ФОНДУ

Досліджено правову природу договору оренди земельної ділянки водного фонду та з'ясовано сутність зобов'язань, що випливають з цього договору. Зроблено висновок, що орендні відносини користування земельною ділянкою водного фонду виникають на підставі договору, що має цивільно-правовий характер. За договором оренди земель водного фонду орендодавець зобов'язаний за плату передати орендарю земельну ділянку у володіння та користування на певний строк, а орендар зобов'язаний користуватися земельною ділянкою відповідно до умов договору та вимоги природокористування, визначені земельним, водним та екологічним законодавством.

Ключові слова: договір оренди, земля водного фонду, природні ресурси, володіння та користування землею.

Мискевич Л.

Понятие и правовая природа договора аренды земель водного фонда

Научная работа посвящена исследованию правовой природы договора аренды земельного участка водного фонда и выяснению сущности обязательств, вытекающих из этого договора. Сделан вывод, что арендные отношения пользования земельным участком водного фонда возникают на основании договора, имеет гражданско-правовой характер. По договору аренды земель водного фонда, арендодатель обязан за плату передать арендатору земельный участок во владение и пользование на определенный срок, а арендатор обязан пользоваться земельным участком в соответствии с условиями договора и требования природопользования, определенные земельным, водным и экологическим законодательством.

Ключевые слова: договор аренды, земля водного фонда, природные ресурсы, владение и пользование землей.

Miskevych L.

Legal nature of water reserve land rental agreement

The scientific work is devoted to the study of the legal nature of the lease agreement for the land of the water fund and to clarify the essence of the obligations arising from this agreement. It is concluded that the lease relations of the use of the land plot of the water fund arise on the basis of an agreement that has a civil law nature. Under the contract of lease of lands of a water fund, the landlord is obliged, for payment, to transfer the land plot to the tenant for possession and use for a certain period, and the lessee is obliged to use the land plot in accordance with the terms of the contract and the requirements of nature use, defined by the land, water and environmental legislation.

The administrative-legal and land-legal nature of the water fund land lease agreement has been subjected to scientific analysis. It was found that the only circumstance that makes the relationship of land lease related to public law is the adoption of an administrative act in the form of a decision, an order to transfer such an object for rent.

The scientific conclusion on the land-legal nature of the land lease agreement, made only on the grounds of a special legislative act regulating the lease of land, and the lack of extended regulation of these relations under the Civil Code of Ukraine and Commercial Code of Ukraine is deprived of in-depth doctrinal analysis of the legal phenomenon.

Given that the land of the water fund combines two natural resources and is both the object of land and water relations, the possession and use of land of the water fund on lease is based on the provisions of civil and other branches of domestic law. Thus, when concluding a land lease agreement for water fund, each of the parties to this agreement undertakes to comply not only with its terms, but also with the requirements of land, water and environmental legislation.

Having analysed legal definitions of the land lease agreement and taking into account the fact that the subject of this agreement is the object of the right of nature use, the author's definition of the water fund land lease agreement is modeled as: under the water fund land lease agreement, the lessor is obliged to transfer land in ownership and use for a

certain period, and the lessee is obliged to use the land in accordance with the terms of the contract and the requirements of nature, defined by land, water and environmental legislation.

Keywords: *lease agreement, land of water fund, natural resources, possession and use of land.*

Постановка проблеми. Правова природа договорів у сфері природокористування є достатньо неоднозначним поняттям і зумовлює чимало дискусій як серед теоретиків, так і поміж практиків. Одним із таких договірних конструкцій є договір оренди землі водного фонду. Вирішення питання його правової природи та сутності неодмінно позначається на моделюванні змісту зобов'язань, які виникають з цього договору. Складність вирішення цього питання обумовлена щонайменше двома факторами: по-перше, природокористування було і залишається у сфері публічного інтересу; по-друге, земельна ділянка водного фонду є об'єктом майнового обороту та об'єктом природокористування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правової природи договору оренди земельної ділянки водного фонду досліджувались у роботах І. В. Барчук, Н. Р. Кобецька, М. С. Костюченко, Ф. Кулинич, Т. О. Третяк та інші.

Метою статті є уточнення правової природи договору оренди земель водного фонду та з'ясування сутності зобов'язань, що виникають з цього договору.

Виклад основного матеріалу дослідження. У вітчизняній юридичній науці дискутується питання правової природи договору оренди земельної ділянки. Одні науковці, зважаючи на податковий аспект орендної плати за землю, вказують на адміністративно-правову природу цієї договірної моделі [1, с. 27–30]. На наше переконання, така наукова позиція недостатньо обґрунтована, адже у процесі укладення договору оренди земельної ділянки розпорядник земельної ділянки діє як рівноправний суб'єкт цивільно-правових відносин. Сторони такого договору під час його укладання керуються задекларованим у цивільному законодавстві принципом свободи договору, а отже, жодними владними повноваженнями один щодо іншого не володіють. Саме згода сторін у договорі є основою їхньої рівності у взаєминах, тому умови договору, права та обов'язки сторін та інші елементи договору визначаються з урахуванням цієї рівності [2, с. 65]. Єдиною обставиною, яка робить відносини оренди земельних ділянок дотичними до публічно-правових, є прийняття адміністративного акта у формі рішення, розпорядження про передачу такого об'єкта в оренду.

Друга група дослідників обстоює земельно-правову природу договору оренди землі. Так, К. О. Дремлюга, розглядаючи земельно-правову природу оренди землі, мотивує свою позицію тим, що і в Цивільному, і в Господарському кодексах України вміщено лише по одній статті (ст. 792 ЦК України, ст. 290 ГК України), які спеціально призначені для регулювання орендних відносин землі, проте й вони бланкетного характеру [3, с. 52]. Такої самої думки дотримується С. А. Голосова, яка зауважує, що оренда майна – категорія лише цивільного права, а оренда земельних ділянок стосується використання особливого об'єкта економічного обороту, що впливає на основи життя і діяльності народів, які проживають на відповідній території, тому регулюється також спеціальними нормами земельного права [4, с. 18–26].

Втім, науковий висновок про земельно-правову природу договору оренди землі, що зроблений лише з міркувань наявності спеціального законодавчого акта, який регулює орендне користування землею, та відсутності розширеного регулювання цих відносин у Цивільному та Господарському кодексах України позбавлений глибинного доктринального аналізу сутності правового явища.

Як приклад можна назвати Закон України (*дали – ЗУ*) «Про оренду державного та комунального майна» [5], який регулює відносини оренди майна державних підприємств, установ та організацій, підприємств, заснованих на майні, що належить Автономній Республіці Крим або перебуває у комунальній власності, їхніх структурних підрозділів та іншого окремого індивідуально визначеного майна, що перебуває в державній та комунальній власності (ст. 1 ЗУ). Проте немає сумнів, що підставою виникнення відносин оренди державного чи комунального майна є цивільно-правовий договір. Тому, вважаємо, що регламентування відносин оренди землі положеннями спеціально прийнятого законодавчого акта не дає підстав говорити про земельно-правову природу договору оренди землі.

Щодо природних ресурсів як особливого об'єкта економічного обороту, то необхідно зауважити, що особливості предмета договору не позначаються на правовій природі договірної конструкції. Ніхто не заперечує, що користування природними ресурсами на договірних умовах повинно здійснюватися з урахуванням природних та економічних особливостей такого об'єкта. Однак такі особливості позначаються на змісті відповідних правовідносин і не переміщують їх із площини зобов'язальних (цивільних) відносин у якийсь інший правовий простір.

Повертаючись до питання співжиття положень кодифікованих актів та спеціального законодавства, що регулюють відносини оренди землі, в тому числі земель водного фонду, важливо вказати на функціональну значимість ЦК України у правовому регулятивному полі, на яку вказали його розробники, зауважуючи, що ЦК України є основним актом цивільного законодавства й надавати перевагу нормам ЦК України необхідно майже в усіх випадках [6, с. 10].

Приклад відображення цієї магістральної ідеї у сфері регулювання орендних відносин продемонстрував І. Р. Калаур, вказавши, що спеціальні положення щодо врегулювання окремих договорів найму (оренди) можуть встановлюватись в інших нормативно-правових актах. Однак, незважаючи на наявність у кожного з них своїх особливостей, вони є елементами одного договірної типу, а тому повинні підпорядковуватись єдиній правовій основі. Її функції виконують загальні положення про найм (оренду), які мають уніфікований характер і застосовуються до всіх договорів найму (оренди), що передбачені ЦК України [7, с. 24].

На можливість регулювання одних і тих самих відносин різними галузями права звертає увагу І. В. Спасибо-Фатєєва. Вона класифікує випадки різного регулювання одних і тих самих відносин різними галузями права на такі групи: відносини, що паралельно регулюються цивільним та іншими галузями законодавства, які відокремились від нього; відносини, що субсидіарно регулюються цивільним законодавством; відносини, що регулюються публічним законодавством, що фактично передано до його сфери; приватні відносини, що коригуються публічним законодавством [8, с. 124].

На думку П. Ф. Кулинича, під час оренди землі має бути комплексність його правового регулювання, оскільки в його структурі представлені норми принаймні двох галузей права – цивільного і земельного. Тому Закон України «Про оренду землі» є земельно-цивільним законом, який не тільки базується на нормах Земельного і Цивільного кодексів України, а й містить як земельно-правові, так і цивільно-правові норми [9, с. 355]. Водночас дослідник зауважує, що практика природокористування свідчить про необхідність особливого підходу до правового регулювання відносин щодо використання земель та тісно пов'язаних з нею природних ресурсів – лісових і водних.

Ця особливість полягає в необхідності застосування до правового регулювання зазначених суспільних відносин норм не однієї, а двох поресурсних галузей права – земельного і лісового та земельного і водного. Такі норми мають тісно взаємодіяти, що може бути забезпечене формуванням «двогалузевого правового інструментарію». Відповідно «двогалузеве правове поле» характеризується наявністю правових норм та правових понять, які мають не галузевий, а міжгалузевий характер. Зокрема, в оновлену в 2006 р. редакцію Лісового кодексу України (ст. 1) введено поняття «земельна лісова ділянка» (ділянка лісового фонду з визначеними межами, виділена відповідно до цього кодексу для ведення лісового господарства та використання лісових ресурсів без вилучення її у землекористувача або власника землі) [10]. Отже, земельна лісова ділянка – це єдиний об'єкт земельно-лісових правовідносин, що об'єднує два природних ресурси. Аналогічним є правовий режим земельної ділянки, на якій розташований водний об'єкт. Тому уявляється доцільним введення у ВК і ЗК України правових норм, що відображали б особливості земельної водної ділянки як єдиного дворесурсного об'єкта правових відносин [11, с. 217]. Вважаємо, що така наукова позиція заслуговує на підтримку, оскільки унеможливить плутанину під час визначення предмета договору оренди земельної ділянки водного фонду.

Володіння і користування земельними ділянками водного фонду на умовах оренди базується на положеннях цивільного та інших галузей вітчизняного законодавства. З огляду на ст. 9 ЦК України, відповідно до якої норми цивільного права мають субсидіарний характер щодо регулювання земельних, водних відносин і можуть застосовуватись лише в тих випадках, коли зазначені відносини не врегульовані нормами цих галузей права, вважаємо за доцільне розмежувати сфери правового регулювання відносин оренди земель водного фонду цивільним, земельним та водним законодавством. Сферою цивільно-правового регулювання відносин оренди земель водного фонду є орендна плата, строк користування, порядок передання земельної ділянки водного фонду в користування та порядок її повернення після припинення договору інші умови, на врегулюванні яких наполягає одна із сторін цього договору, а також права й обов'язки сторін цього договору щодо володіння і користування земельною ділянкою. Земельне і водне законодавство має встановлювати особливі умови надання в оренду земельних ділянок водного фонду та водні об'єкти, використання цих природних ресурсів, збереження її стану та відповідальності за порушення цих умов.

Наступним після з'ясування правової природи договору оренди земельної ділянки водного фонду важливим є питанням сутності зобов'язань, що виникають з цього договору. Втім, у жодному нормативно-

му акті, положення якого регулюють орендні відносини, законодавець не змодельовав легальну дефініцію договору оренди землі водного фонду.

У Водному кодексі України (ч. 1 ст. 51) [12] лише зазначено, що у користування на умовах оренди для рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, лікувальних, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, проведення науково-дослідних робіт можуть надаватися водосховища (крім водосховищ комплексного призначення), ставки, озера та замкнені природні водойми. Водночас у ч. 1 ст. 93 ЗК України [13] визначено право оренди земельної ділянки, як засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для провадження підприємницької та іншої діяльності.

Дефініція договору оренди земельної ділянки, визначена у ст. 13 ЗУ «Про оренду землі» [14], відповідно до якої – це договір, за яким орендодавець зобов'язаний за плату передати орендареві земельну ділянку у володіння і користування на певний строк, а орендар зобов'язаний використовувати земельну ділянку відповідно до умов договору та вимог земельного законодавства. Подібне визначення договору оренди земельної ділянки змодельовано у ст. 792 ЦК України, відповідно до якої за договором найму (оренди) земельної ділянки наймодавець зобов'язується передати наймачеві земельну ділянку на встановлений договором строк у володіння та користування за плату. Перша помітна відмінність у тому, що в кодифікованому акті використано два слова «найм» і «оренда» у назві § 3 Глави 58 та у самій дефініції досліджуваної нами договірної конструкції. Однак такий законодавчий підхід має історичне підґрунтя їх застосування у вітчизняному законодавстві.

Використання то одного, то іншого терміна пов'язане не стільки з відмінностями цих договорів, скільки з практикою найменування їх у певних сферах (так, орендою традиційно називають відносини з використання державного і комунального майна) [15, с. 345]. Такою самою є практика застосування терміна «оренда» у відносинах строкового володіння і користування чужою земельною ділянкою. Наприклад, у Законі СРСР «Основи законодавства Союзу РСР та союзних республік про оренду» [16] визначено що оренда – це засноване на договорі строкове платне володіння і користування землею, іншими природними ресурсами, підприємствами (об'єднаннями) та іншими майновими комплексами, а також іншим майном, необхідним орендареві для самостійного провадження господарської чи іншої діяльності.

З огляду на ч. 1 ст. 51 ВК України земельна ділянка водного фонду передається у володіння і користування задля здійснення визначеного у цій нормі виду діяльності, що обумовлює доречність застосувати термін «оренда».

Наступна відмінність між змістовним навантаженням дефініцій договору оренди земельної ділянки у тому, що у законодавчому визначенні (тобто у ЗУ «Про оренду землі») обумовлено вимоги до використання земельної ділянки, зокрема зауважується, що використання земельної ділянки здійснюється відповідно до умов договору та вимог земельного законодавства. На наше переконання, таке уточнення є важливим з огляду на те, що земельна ділянка – це об'єкт права природокористування.

Земельне законодавство України, окрім вимоги цільового використання земельних ділянок, імперативно встановлює потребу їхнього раціонального використання. Подібна законодавча вимога позначилась на доктринальних підходах у визначенні договору оренди земельних ділянок. Так, М. В. Шульга, моделюючи дефініцію договору оренди земельної ділянки, зауважив, що це юридично оформлена у встановленому законом порядку двостороння угода, за якою орендодавець передає орендареві земельну ділянку у тимчасове оплатне використання для задоволення його потреб, які визначаються згідно з цільовим призначенням орендованої ділянки і спрямовані на забезпечення відповідного виду діяльності за умови раціональності землекористування і охорони земель як з боку орендаря, так і з боку держави, та на інших погоджених умовах [17, с. 138].

Укладаючи договір оренди землі водного фонду, кожна із сторін цього договору зобов'язується виконувати не тільки його умови, а й вимоги земельного, водного та екологічного законодавства. Так, орендар зобов'язаний, ефективно використовувати переданий йому водний об'єкт (чи його частину), не допускати спричинення шкоди іншим природним ресурсам та природокористувачам, дотримуватись екологічних нормативів, покращувати якість водних ресурсів водного об'єкта чи його частини та не допускати її забруднення, засмічення чи вичерпання, компенсувати шкоду, заподіяну іншим природокористувачам та їхньому майну тощо [18, с. 147].

Отож за договором оренди земель водного фонду орендодавець зобов'язаний за плату передати орендареві земельну ділянку у володіння і користування на певний строк, а орендар зобов'язаний використовувати земельну ділянку відповідно до умов договору та вимог природокористування, які визначені земельним, водним та екологічним законодавством.

Висновки. З огляду на вищевказане підставою володіння і користування чужою земельною ділянкою водного фонду на умовах оренди є цивільно-правовий договір. Особливості предмета цієї договірної конструкції не модифікують правову природу цього договору.

Володіння і користування земельною ділянкою на умовах оренди здійснюються відповідно до умов договору та вимог, які передбачені земельним, водним та екологічним законодавством.

Список використаних джерел

1. Хатнюк О. Дуалізм правової природи договорів оренди землі. Віче. 2014. № 14. С. 27–30.
2. Соколова А. К. Договоры на пользование природными ресурсами. Київ, 1998. 154 с.
3. Дремлюга К. О. Підстави набуття прав на землю громадянами України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ : 2010. 211 с.
4. Голосова С. А. Правовое регулирование аренды земельных участков: соотношение норм гражданского и земельного права. *Нотариус*. 2003. № 2. С. 18–26.
5. Про оренду державного та комунального майна : Закон України від 10.04.1992 р. № 2269-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/161-14> (дата звернення 07.05.2019).
6. Кузнецова Н. С., Довгерт А. С. Цивільний кодекс України: визнані здобутки кодифікації. *Право України*. 2014. № 2. С. 9–25.
7. Калаур І. Р. Договірні зобов'язання про передання майна у користування в цивільному праві України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2015. 452 с.
8. Спасибо-Фатеева І. В. Цивілістика: на шляху формування доктрини: вибр. наук. пр. Харків: Золоті сторінки. 2012. 696 с.
9. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: монографія. Київ : Логос, 2011. 688 с.
10. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (дата звернення 07.05.2019).
11. Кулинич П. Ф. Земельна ділянка як об'єкт правових відносин: поняття, ознаки, види. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 3. С. 215–219.
12. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (дата звернення 07.05.2019).
13. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-14 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (дата звернення 07.05.2019).
14. Про оренду землі : Закон України від 06.10.1998 р. № 161-XIV (дата оновлення 01.01.2019 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/161-14> (дата звернення 07.05.2019).
15. Цивільне право України: підручник: у 2 кн. / О. В. Дзера (керівник авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін. ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. 2-е вид., допов. і перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2005. Кн. 2. 640 с.
16. Основи законодавства Союзу РСР та союзних республік про оренду : Закон СРСР 23.11.1989 р. № 810-І. *Відомості Верховної Ради*. 1989. № 25. Ст. 481.
17. Земельне право України : підручник. М. В. Шульга, Г. В. Анісімова, Н. О. Багай, А. П. Гетьман та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 368 с.
18. Барчук І. В. Окремі аспекти правового регулювання користування водними об'єктами місцевого значення на умовах оренди згідно національного законодавства. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1_2011/2011_1.pdf#page=141 (дата звернення 07.05.2019).

References

1. Khatnyuk, O. (2014). Dualizm pravovoyi pryrody dohovoriv orendy zemli [Dualism of the legal nature of land lease agreements]. *Viche – Viche*, 14, 27-30 [in Ukrainian].
2. Sokolova, A.K. (1998). *Dohovory na polzovaniye prirodnymi resursami [Contracts for the use of natural resources]*. Kyiv [in Russian].
3. Dremlyuha, K. O. (2010). *Pidstavy nabuttya prav na zemlyu hromadyanamy Ukrayiny [Grounds for acquiring rights to land by the citizens of Ukraine]*. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
4. Golosova, S. A. (2003). *Pravovoye regulirovaniye arendy zemelnykh uchastkov: sootnosheniye norm grazhdanskogo i zemelnogo prava [Legal regulation of land lease: the ratio of civil and land law]*. *Notarius – Notary*, 2, 18-26 [in Russian].

5. *Zakon Ukrainy «Pro orendu derzhavnoho ta komunalnoho mayna»: vid 10.04.1992 r. № 2269-XII [Law of Ukraine «On the lease of state and communal property»: dated April 10, 1992, № 2269-XII]*. <https://zakon.rada.gov.ua> Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/161-14> (date of application 07.05.2019) [in Ukrainian].
6. Kuznyetsova, N. S. & Dovhert, A. S. (2014). Tsyvilnyy kodeks Ukrainy: vyznani zdobutky kodyfikatsiyi [The Civil Code of Ukraine: recognized achievements of codification]. *Pravo Ukrainy – The law of Ukraine*, 2, 9-25 [in Ukrainian].
7. Kalaur, I. R. (2015). *Dohovirni zobov'yazannya pro peredannya mayna u korystuvannya v tsyvilnomu pravi Ukrainy [Contractual obligations on the transfer of property for use in civil law of Ukraine]*. Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
8. Spasybo-Fatyeyeva, I. V. (2012). *Tsyvilistyka: na shlyakhu formuvannya doktryny [Civilization: On the way of the formation of doctrine]*. Kharkiv: Golden Pages [in Ukrainian].
9. Kulynych, P. F. (2011). *Pravovi problemy okhorony i vykorystannya zemel silskohospodarskoho pryznachennya v Ukrainy [Legal problems of protection and use of agricultural land in Ukraine]*. Kyiv. Logos [in Ukrainian].
10. Lisovyy kodeks Ukrainy vid 21.01.1994 r. № 3852-XII [Forest Code of Ukraine dated January 21, 1994, № 3852-XII]. <https://zakon.rada.gov.ua> Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (date of application 07.05.2019) [in Ukrainian].
11. Kulynych, P. F. (2010). Zemelna dilyanka yak obyekt pravovykh vidnosyn: ponyattya, oznaky, vydy [Land plot as an object of legal relations: concept, features, types]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of the Kyiv University of Law*, 3, 215-219 [in Ukrainian].
12. *Vodnyi kodeks Ukrainy vid 06.06.1995 r. № 213/95-VR [The Water Code of Ukraine dated 1995, June 6, № 213/95-VR]*. <https://zakon.rada.gov.ua>. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (date of application 07.05.2019) [in Ukrainian].
13. *Zemelnyy kodeks Ukrainy vid 25.10.2001r., № 2768-14 [Land Code of Ukraine dated 2001, October 25, № 2768-14]*. <https://zakon.rada.gov.ua>. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (date of application 07.05.2019) [in Ukrainian].
14. *Zakon Ukrainy «Pro orendu zemli»: vid 06.10.1998 r. № 161-XIV (Data onovlennya 01.01.2019 r.) [Law of Ukraine «About the lease of land»: dated 1998 October 6, № 161-XIV (date of update 01.01.2019)]*. <https://zakon.rada.gov.ua>. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/161-14> (date of application 07.05.2019) [in Ukrainian].
15. Dzera, O. V., Bobrova, D. V. & Dovhert, A. S. (2005). *Tsyvilne pravo Ukrainy [Civil law of Ukraine]*. O. V. Dzery, N. S. Kuznyetsovoyi (Eds.). (2nd ed., rev.). Kyiv: Yuricom Inter [in Ukrainian].
16. *Zakon of SRSR «Osnovy zakonodavstva Soyuzu RSR ta soyuznykh respublik pro orendu»: 23.11.1989 r. № 810-I [Law of USSR «Fundamentals of the legislation of the Union of Soviet Socialist Republics and the Union republics for lease»: 23.11.1989 p. № 810-I]*. *Vidomosti Verkhovnoi Rady – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 25, 481 [in Ukrainian].
17. Shulha, M. V., Anisimova, H. V., Bahay, N. O., Hetman, A. P. (2004). *Zemelne pravo Ukrainy [Land law of Ukraine]*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
18. Barchuk, I.V. *Okremi aspekty pravovoho rehulyuvannya korystuvannya vodnymi obyektamy mistsevoho znachennya na umovakh orendy zhidno natsional'noho zakonodavstva [Separate aspects of the legal regulation of the use of water objects of local importance on lease terms in accordance with national legislation]*. <http://www.pjv.nuoua.od.ua>. Retrieved from http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1_2011/2011_1.pdf#page=141 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.12.2020.